דער קינסטלער יעפֿים רודמינסקי

פֿון לעאָניד פּינטשעווסקי (ניו־יאָרק)
ספּעציעל פֿאַרן יידישן פֿאָרווערטס

דאָס קורצע לעבן זײַנס איז דורכגעגאַנגען אין קיִעוו, אוקראַיִנע. דאָ איז ער אין 1937 געבוירן געוואָרן. דער פֿאָטער זײַנער איז אומגעקומען אין דער מלחמה. די מאַמע (איר מיידל־נאָמען איז געווען שאַפּיראָ) איז געשטאָרבן אין 1967, און ס'איז גאַנץ פֿאַרשטענדלעך, אַז קיין לײַכטע קינדהייט האָט ער נישט געהאַט.

פֿון קינדווײַז אָן האָט מען געקענט זען אויף אים טאַלאַנט – אַ טאַלאַנט צו קונסט, צו מאָלערײַ. יעפֿים האָט געלערנט ניט אין אַ געוויינטלעכער שול, נאָר אין אַ קינסטלערישער מיטלשול. דערנאָך איז ער אָנגעקומען אין אַ קונסט־אינסטיטוט, אויפֿן אַרכיטעקטור־פֿאַקולטעט.

דעם אינסטיטוט האָט ער פֿאַרענדיקט אין דער. צײַט, ווען כרושטשאָוו האָט דערלאָזט אַ ביסל „פֿרײַהייט“: ס'האָבן זיך באַוויזן ביכער, אינפֿאָרמאַציע, נײַע שטרעמונגען אין דער קונסט, טעאַטער, קינאָ. אָבער אין קיִעוו האָט זיך עס נישט שטאַרק געפֿילט: דער זעלבער פּרימיטיוויזם פֿון דער אָפּגעשטאַנענער „נאַטאַלקאַ־פּאָלטאַווקאַ“, דער זעלבער „סאָצרעאַליזם“, נאָר ס'האָט זיך באַוויזן אַ מעגלעכקייט זיך צו באַקענען מיט דעם, וואָס עס איז פֿריִער געווען פֿאַרבאָטן – דורך ביכער און זשורנאַלן. ער איז געווען איבערראַשט פֿון שאַגאַלן, פּיקאַסאָ, מאָדיליאַני.

ווען ער האָט אָנגעהויבן אַרבעטן ווי אַן אַרכיטעקט, האָט ער זײַן פֿרײַע צײַט אָפּגעגעבן דער מאָלערײַ, ער האָט געזוכט נײַע טעמעס אין דער קונסט, זײַן אייגענעם סטיל. אָט איז אַ פֿראַגמענט פֿון זײַן אויטאָביאָגראַפֿישן עסיי:

אַ פֿראַגע:

– דערציילט וועגן זיך.

– דער ענטפֿער וועט זײַן אַ סומבור־קאַלאַמבורער, אפֿשר אַ זעלבסט־קאָקעטישער. וועגן זיך קען איך ערנסט ניט רעדן, ווײַל אין תּוך גערעדט קען איך זיך ניט, הגם כ'האָב אָפּגעלעבט אַ האַלבן יאָרהונדערט. קוקנדיק אין הימל, האָב איך שפּעטער אָנגעהויבן זיך אָנשטויסן, אַז גאָט האָט מיך געגרייט צו זײַן אַ דיכטער, צוטיילנדיק מיר אַ פֿאַרשאַרפֿטע אײַנדרוק־פֿעיִקייט, אַז איך זאָל ניט אַזוי פֿיל קלערן וועגן דער וואָר און ווי אַזוי זי איבערצולעבן.

אָבער אין סאַמע סוף, אָדער אין סאַמע אָנהייב, האָט ער זיך פּלוצעם דערמאָנט, וויפֿל זינד איך בין באַגאַנגען אין מײַנע פֿריִערדיקע לעבנס, און באַשלאָסן, אַז קיין דיכטער וועט פֿון מיר נישט ווערן... פֿון דעמאָלט אָן פֿאַרנעם איך זיך מיט מאָלערײַ, מיט אַרכיטעקטור (ניט בלויז צוליב פֿאַרדינסט) און מיט נאָך עפּעס...“

יעפֿים רודמינסקי

פֿון 1967 ביז 1994 האָט רודמינסקי געשאַפֿן אַ סך בילדער אויף פֿאַרשיידענער טעמאַטיק; אָבער די הויפּט־טעמע איז – נבֿיאים: אַן אַלטע ביבל־טעמאַטיק, וואָס איר תּוך איז זעלבסט־אָפּפֿערונג און הויכע אידעאַלן. די דאָזיקע טעמע האָט אַ סך יאָרן אים געגעבן אַ שעפֿערישן אימפּולס. איינע פֿון דער סעריע הייסט „נאָמענלאָזע נבֿיאים“, וואָס ער האָט געמאָלן אין אָנהייב פֿון די 80ער יאָרן. אַ סך קינסטלער האָבן זיך געוואָנדן צו דער דאָזיקער טעמע, נאָר רודמינסקי האָט זי איבערגעלעבט אינערלעך, דורך דער נשמה. דאָס זײַנען פֿאַראַלגעמיינערטע געשטאַלן פֿון יענעם דערהויבענעם, וואָס איז געגעבן געוואָרן דעם מענטשן. דאָס זײַנען יידישע חכמים.

אָט איז דאָס בילד „דער קינסטלער“. איבער אַ רעמבראַנדט־פּאָן איז אָנגעמאָלן אַ האַלבע פֿיגור פֿון אַ מענטש, אַ קינסטלער. נישטאָ קיין שום רעגאַליעס פֿון דער פּראָפֿעסיע – נישטאָ קיין פֿאַרבן, נישטאָ קיין פּאַליטרע, נאָר עס קוקט אויף אײַך אַ מענטש מיט אַ באָרד מיטן אייביקן יידישן אומרו, מיט אַ זײַטנדיקן בליק און מיר באַנעמען זײַן אינערלעכע טיפֿע חכמה.

באַזונדערס דאַרף מען אָפּמערקן רודמינסקיס מאָלערישן טאַלאַנט. זײַן אָן עכטער מאָלער איז אַ זעלטענער גאָב. מען דאַרף מיט אים געבוירן ווערן. דעם קינסטלערס יעדע אַרבעט איז אַ קאָמפּליצירטע קאָלאָריט־קאָנסטרוקציע, געבויט אויף אַן איידלסטן פֿאַרבן־שפּיל פֿון וואַרעם־קאַלטע גראַדאַציעס. פֿאַרב דינט פֿאַר אים איבערצוגעבן ניט נאָר דעם אויסערלעך־מאַטעריעלן קאָליר, נאָר אויסצודריקן די קאָמפּליצירטסטע איבערפֿלעכטונגען פֿון דער געשטאַלט, וואָס ער האָט פֿאַרטראַכט – זאָל עס זײַן אַ פּאָרטרעט אָדער אַ פּײזאַזש.

שבת, 1992

אָט, למשל, דאָס בילד „אליהו הנבֿיא“ (1982 – 1989). דאָס געזיכט פֿונעם נבֿיא גייט צו אונדז אַרויס דורך דעם מיסטיש־וואָרעמען גרינבלעכן רוים. קיין אויגן זײַנען נישטאָ, ס'איז שווער צו באַשטימען. וואָס פֿאַרא האָר און וואָס פֿאַר אַ קאָפּ ער האָט – אַלץ איז נישט דערזאָגט און אויסטערליש. אָט דאָס איז קונסט.

ווען מען לייגט אונדז פֿאָר ניט קיין גרייטע אילוסטראַציע פֿון אַ געשעעניש אָדער פֿון אַ טיפּאַזש, נאָר אַ געשטאַלט פֿון אַ נבֿיא – אַ געשטאַלט פֿון אַ געשטאַלט. מיר קוקן זיך אײַן אין אָט דער געשטאַלט און מיר נעמען זי אויף מיט פֿאַרגעניגן.

רודמינסקי האָט אַ סך געלייענט, ער האָט געקענט ביאַליקן פֿון אויסנווייניק. זײַן פֿרוי קלאַווע לעבט, און זי דערציילט, וואָס פֿאַרא גליקלעך לעבן איז בײַ זיי געווען. און אַ טאָכטער האָבן זיי דערצויגן. אין 1991 האָט יעפֿים זיך באַטייליקט אין קאָנקורס פֿון אַ דענקמאָל פֿאַר די קרבנות פֿון באַבי יאַר. לויט זײַן באַנעמונג, האָט די צענטראַלע אַקס פֿונעם מעמאָריאַל געדאַרפֿט זײַן דער וועג פֿון די קרבנות. דאָס איז אַ סטענגע פֿון העלע רויטע קווײַטן אויף אַ שוואַרצן פּאַס, אַ צעאַקערטן אויפֿן גרינעם גאַזאָן. צווישן די בלומען שטייען לענגאויס דעם גאַנצן וועג ריזיקע שטיינער, הויך פֿון אַ האַלבן ביז צוויי מעטער. די שטיינער סימבאָליזירן די מענטשן־מאַסעס, וועלכע מען טרײַבט צום טויט, און ווערן אַלץ קלענער און קלענער – ביז צו דער גרוב, וווּ זיי ווערן ווי אײַנגעזונקען אין דער ערד. אַנטקעגן דער געבײַדע פֿונעם נעקראָפּאָל – אַ פּלאַץ פֿון מאַסן־צערעמאָניעס, און אין סאַמע צענטער אַ מנורה.

יעפֿים איז אויך פֿאַרכאַפּט געווען פֿון קיִעווער פּײזאַזשן, ווי אויך פֿון אויסגעטראַכטע פּייסאַזשן. ס'איז דאָס סאַמע באַליבטע אָרט פֿון דעם קינסטלערס פֿאַנטאַזיעס. נעמלעך אין פּייסאַזשן קאָן מען זען דעם ניוואָ זײַנעם. דאָס איז אַ ניוואָ פֿון אַ טאַלאַנט.

בכלל דאַרף מען זאָגן, אַז רודמינסקיס לעבן איז געווען ניט קיין לײַכטס. ער האָט שטאַרק איבערגעלעבט, וואָס די עמיגראַציע נעמט בײַ אים צו אַ סך פֿרײַנד. ער אַלײן האָט נישט געוואָלט אָוועקפֿאָרן. אויב עס וועט אַפֿילו אָוועקפֿאָרן „דער לעצטער ייִד אין קיִעוו“, וועט ער פֿאַרבלײַבן אַליין. איך פֿאַרשטיי אים. אַ פֿאַרכאַפּטער פֿון זײַנע פּראָיעקטן, האָט ער ניט געוואָלט וויסן די אמתע רעאַלקייט. דער סאָוועטן־פֿאַרבאַנד האָט זיך צעוואָלגערט. אוקראַיִנע איז געוואָרן אַ זעלבשטענדיקע מלוכה. דער קינסטלער האָט באַקומען אַ מעגלעכקייט אײַנצואָרדענען זײַנע פּערזענלעכע אויסשטעלונגען. און זיי זײַנען געווען גאַנץ דערפֿאָלגרײַכע. אָבער פּלוצעם – אַ האַרץ־אַטאַקע, און דער אומגעריכטער טויט אין 1994.

געבליבן זײַנען די פֿרוי, די טאָכטער, פֿרײַנד און פֿאַרערער. זיי זעצן פֿאָר צופֿאַרשפּרייטן זײַן קונסט ניט בלויז אין אוקראַיִנע, נאָר אויך אין אויסלאַנד. לאָמיר האָפֿן, אַז זײַן נאָמען וועט ניט פֿאַרגעסן ווערן, און זײַן אַרבעט – אַוודאי ניט...

און צום סוף וויל איך אויסדריקן מײַן דאַנקבאַרקייט רודמינסקיס פֿרײַנד לעאָניד קרוטשינינען, וועלכער וווינט אין לאָס־אַנדזשעלעס, פֿאַר זײַן אינפֿאָרמאַטיווער הילף, וואָס ער האָט מיר אַרויסגעוויזן אין דער אַרבעט איבער דעם אַרטיקל. □

דער מאָלער, 1981